

Vesna Bosilj Vukšić*
Ana-Marija Stjepić**
Marija Vukšić***

DIGITALNE TEHNOLOGIJE U ZDRAVSTVU I SOCIJALNOJ SKRBI STARIJIH: REZULTATI PROJEKTA SENIOR 2030

Sažetak

Porast udjela starije populacije u ukupnom broju stanovništva i ubrzani razvoj digitalne tehnologije naglasili su potrebu za istraživanjem čimbenika koji utječu na primjenu digitalnih tehnologija u zdravstvu i socijalnoj skrbi za starije osobe. Osobito je uočljiva potreba za istraživanjem usmjerenim na propitivanje uloge digitalnih asistivnih tehnologija za poboljšanje kvalitete nezavisnog življenja starijih osoba. U ovom radu prikazani su rezultati dviju fokusnih skupina koje su provedene u okviru projekta Senior 2030 – Tematska mreža za politiku aktivnog starenja u Hrvatskoj. Cilj fokusnih skupina bio je istražiti percepciju starijih osoba o uporabi digitalnih tehnologija i digitalnih usluga zdravstvene i socijalne skrbi te analizirati njihove prijedloge za prevladavanje uočenih izazova. Sistematizirani prijedlozi sudionika mogu poslužiti za utvrđivanje smjernica za razvoj državnih politika u promatranom području.

Ključne riječi: digitalne tehnologije, digitalne asistivne tehnologije, zdravstvena i socijalna skrb, starija populacija

1. Uvod

Starenje stanovništva i niže stope nataliteta predstavljaju globalni izazov, posebno u pogledu zdravstvene skrbi i podrške starijim osobama (Jedvaj, Štambuk i Rusac, 2014; Fuster, 2017; Svensson i Durst, 2020; Johansson-Pajala i Gustafsson, 2022). Ovaj trend karakterističan je i za Republiku Hrvatsku gdje je ukupni udio starije populacije

* prof. dr. sc. Vesna Bosilj Vukšić, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska, vbosilj@net.efzg.hr

** dr. sc. Ana-Marija Stjepić, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska, astjepic@net.efzg.hr

*** Marija Vukšić, mag. philol. angl., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska, mvuksic@net.efzg.hr

stanovništva među najvišima u Europi. Prema Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (engl. Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD) pojam „starija populacija” obuhvaća osobe u dobi od 65 i više godina, a često se koristi akronim „65 +” (OECD, 2022). Rezultati posljednjeg popisa stanovništva pokazali su da gotovo četvrtina stanovništva Republike Hrvatske pripada upravo tom segmentu (Državni zavod za statistiku, 2022a). Nadalje, upravo populacija 65 + ima najveću „stopu rizika od siromaštva prema dobi koja je u 2021. godini iznosila je čak 32,4 %” (Državni zavod za statistiku, 2022b). Povećanje udjela starijih osoba u ukupnoj populaciji dovodi do manjka zdravstvenih i socijalnih radnika, pa vlade razvijenih zemalja sustavno rade na definiranju javnih politika kojima bi se osigurala održivost sustava zdravstvene i socijalne skrbi (World Economic Forum, 2021).

U skladu sa spomenutim trendovima u Republici Hrvatskoj pokrenut je projekt „Senior 2030 – tematska mreža za politiku aktivnog starenja u Hrvatskoj” (Projekt Senior 2030, 2022) čiji je nositelj Matica umirovljenika Hrvatske. Projekt je financiran sredstvima Europskog socijalnog fonda, a cilj je projekta razviti prijedlog politika aktivnog starenja s naglaskom na koncept „srebrne ekonomije” kako bi se osigurali što bolji uvjeti za osobe iz populacije 65 +. Aktivnosti projekta fokusirane su na šest ključnih područja: (1) podrška aktivnom zdravom starenju; (2) podrška digitalnoj revoluciji u zdravstvu i socijalnoj skrbi; (3) promocija aktivnog sudjelovanja starijih osoba na tržištu rada; (4) stvaranje novih roba i usluga koje podupiru nezavisno življenje i stvaranje zajednica naklonjenih starijim osobama; (5) prevencija siromaštva i socijalne isključenosti umirovljenika i (6) mirovinska reforma za aktivno starenje (Grad Zagreb, 2020).

Tijekom 2022. godine u okviru projekta provedeno je ispitivanje javnog mijenja među starijim osobama (65 +) na uzorku od 701 ispitanika. Prilikom izrade upitnika korištena je aktualna međunarodna znanstvena literatura iz promatranog područja. Dodatno, provedeno je šest fokusnih skupina čiji su zaključci s rezultatima empirijskog istraživanja korišteni za definiranje smjernica za razvoj politika aktivnog starenja. Cilj je ovog rada prikazati rezultate i zaključke fokusnih skupina kojima su obuhvaćena dva područja istraživanja. U okviru drugog ključnog područja provedena je fokusna skupina „Digitalne tehnologije u zdravstvu i socijalnoj skrbi o starijim osobama”. Za potrebe istraživanja četvrtog ključnog područja podatci su prikupljeni provedbom fokusne skupine pod nazivom „Digitalne asistivne tehnologije koje omogućuju samostalan život starijih osoba”. Rezultati ovih fokusnih skupina prikazani su objedinjeno s obzirom na to da je u objema fokusnim skupinama naglasak stavljen na primjenu tehnologija u zdravstvu i socijalnoj skrbi.

2. Projekt Senior 2030: opis i rezultati istraživanja

U tekstu koji slijedi opisana je provedba fokusnih skupina te su analizirani i sistematizirani najvažniji iskazi sudionika. Fokusna skupina, prema autorima Greenu i Thorogoodu (2004), često je korištena metoda kvalitativnog istraživanja. U radu fokusne skupine uobičajeno sudjeluje šest do dvanaest osoba koje raspravljaju o određenoj temi pod vodstvom moderatora koji ima popis tema za raspravu i prethodno osmišljena pitanja, a rasprava traje jedan do dva sata (Green i Thorogood, 2004; Skoko i Benković, 2009). Rasprava u fokusnoj skupini potiče sudionike na sudjelovanje i dijeljenje osjećaja, mišljenja i ideja o određenoj temi (Rabiee, 2004), te je upravo zbog toga odabrana kao jedna od metoda za provedbu istraživanja.

2.1. Metodologija istraživanja

Na temelju prethodno provedene analize i sinteze literature iz područja ovog istraživanja pripremljena su pitanja koja su zatim podijeljena u dvije tematske skupine. Prva skupina pitanja odnosila se na prepreke i izazove u uporabi digitalnih tehnologija; cilj druge skupine pitanja bio je prikupiti prijedloge i ideje o tome kako premostiti jaz između mogućnosti i koristi digitalnih tehnologija i njihove uporabe od strane starijih osoba. U radu fokusnih skupina sudjelovali su predstavnici svih ključnih dionika istraživanja. Važne doprinose raspravi i donošenju zaključaka dali su predstavnici Matice umirovljenika Hrvatske i njezinih županijskih organizacija. Njihova je uloga bila dvostrana: zastupali su mišljenje udruge kojoj pripadaju, a istovremeno su izražavali svoje mišljenje kao umirovljenici. Radu fokusnih skupina aktivno su doprinijeli predstavnici institucija kao što su Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Grada Zagreba i Sektor za zdravstvo Grada Zagreba. Dodatno su uključeni i predstavnici neprofitnih organizacija i udruga (poput Hrvatskog Crvenog križa i Zaklade Zajednički put) kao i predstavnici domova za starije i nemoćne. Moderatori fokusnih skupina bili su članovi projektne tima s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Prije početka rasprave sudionicima fokusnih skupina predstavljene su definicije digitalnih tehnologija i dani su im primjeri njihove primjene u zdravstvenoj i socijalnoj skrbi. Primjeri su uključivali telemedicinu, virtualne zdravstvene konzultacije, digitalne portale i aplikacije za samostalno upravljanje zdravljem te služenje društvenim mrežama za lakše povezivanje s obitelji, prijateljima i zajednicom putem društvenih mreža. Posebno je istaknuta uloga digitalnih asistivnih tehnologija koje se mogu upotrebljavati za obavljanje svakodnevnih zadataka i praćenje ponašanja i zdravstvenog stanja starijih, čime se omogućuje samostalan život starijih uz istovremeno smanjivanje

radnog opterećenja djelatnika u sustavima zdravstvene i socijalne skrbi (Svensson i Durst, 2020; Johansson-Pajala i Gustafsson, 2022).

2.2. Rezultati istraživanja

Prema mišljenju sudionika ovih fokusnih skupina najvažnije prepreke uporabi digitalnih tehnologija za populaciju 65 + jesu:

- niske mirovine naspram cijena interneta, pametnih telefona, privatnih tečajeva za informatičko osposobljavanje i asistivnih tehnologija
- nejednaka razvijenost infrastrukture što stanovnicima ruralnih i udaljenih mjesta onemogućuje ili otežava pristup internetu
- niska razina digitalne pismenosti starijih (pomanjkanje znanja i vještina potrebnih za sluzenje digitalnim tehnologijama)
- nezainteresiranost starijih za obrazovanje u području uporabe digitalnih tehnologija
- teškoće pri sluzenju dostupnim digitalnim uslugama/platformama zbog pretjerane složenosti.

Uz visoku cijenu asistivnih digitalnih tehnologija posebno se naglašava nedovoljna informiranost starijih osoba o njihovim mogućnostima, kao i nepovjerenje u njihovu pouzdanost i korisnost.

2.3. Smjernice i prijedlozi za unaprjeđenje korištenja digitalnih tehnologija i usluga

Opisujući prepreke u uporabi digitalnih tehnologija, sudionici su dodatno komentirali uzroke postojećeg stanja i ponudili moguća rješenja. Tako djelatnici Hrvatskog Crvenog križa predlažu organizaciju prijevoza starijih stanovnika iz ruralnih područja do gradskih sredina gdje se organiziraju besplatne radionice i tečajevi sluzenja digitalnim tehnologijama. Istovremeno, predstavnici Matice umirovljenika Hrvatske ističu da je čak i u takvim slučajevima odaziv mali, a problem je u nezainteresiranosti starijih osoba za formalne oblike obrazovanja te se otvara pitanje kako strukturirati edukacijske programe da privuku polaznike i budu djelotvorni u poboljšavanju digitalnih vještina. Primjerice, iako Grad Zagreb aktivno, financijski i programski, podupire organizacije koje provode informatičke tečajeve, prilikom provedbe ovih programa uočen je problem niske razine uključenosti starijih osoba. Kao rješenje predlaže se da starije osobe koje su informatički pismenije prenose svoja znanja na druge starije osobe kojima je potrebna pomoć, na primjer, u obliku zabave i druženja u domovima za starije i nemoćne i u udrugama umirovljenika. Kao dobar primjer navodi se uspješan projekt Hrvatskog Crvenog križa „Stariji za starije” čiji je cilj bio osigurati prijenos znanja i informacija među starijom populacijom.

Kao odgovor na pitanje kako podići razinu informiranosti starijih osoba o digitalnim uslugama zdravstva i socijalne skrbi, sudionici fokusne skupine predlažu širenje percepcije prema kojoj stariji danas moraju učiti od mladih (prvenstveno u okviru obitelji). Iskustvo pokazuje da starije osobe često koriste digitalne platforme isključivo uz pomoć mladih (na primjer, za naručivanje kod liječnika). Treba uzeti u obzir da starije osobe u Republici Hrvatskoj često žive same, pa je zbog toga nužno da jedinice regionalne i lokalne samouprave također osiguraju neki oblik pomoći u ovom segmentu.

Sudionici predlažu nekoliko jednostavnih mjera koje bi, prema njihovom mišljenju, pomogle povećati broj korisnika digitalnih usluga: (a) osobama iz ruralnih sredina i slabijeg financijskog stanja trebalo bi osigurati „internetski kutak” gdje bi mogli upotrebljavati digitalne usluge, istovremeno dobiti pomoć oko uporabe tih usluga te na neformalni način stjecati dodatna znanja; (b) pružiti pomoć starijima u sluzenju digitalnim tehnologijama u mjesnim odborima ili knjižnicama uz pomoć osobe iz te institucije i (c) osigurati uslugu telefonske podrške za uporabu digitalnih platformi.

Složenost, nepovezanost i neujednačenost digitalnih platformi i usluga često su spominjane zapreke njihovoj uporabi od strane populacije 65+. Kao primjer navodi se platforma E-građani za koju sudionici smatraju da ima grafičko korisničko sučelje koje nije intuitivno te nudi veliki broj funkcionalnosti od kojih dio uopće nije relevantan starijima, već dodatno otežava korištenje platforme. Zbog toga bi, prema mišljenju sudionika fokusne skupine, bilo dobro organizirati radionice u okviru kojih će se istražiti mišljenje i identificirati stvarne potrebe starijih te zatim upotrijebiti prikupljene informacije za kreiranje jedinstvene digitalne platforme (engl. „one stop shop”). Takva platforma omogućila bi populaciji 65+ komunikaciju sa svim institucijama/osobama iz područja zdravstva i socijalne skrbi (na primjer, s liječnikom obiteljske medicine, sa specijalistima i njegovateljima). Trenutačno se pružaju različite usluge, na različitim kanalima, a često je davateljima usluge prepušteno da sami kreiraju način komunikacije (SMS, telefon, Viber, videopoziv i sl.). Predlaže se zadržati telefon kao jedan od komunikacijskih kanala koji je dostupan i prihvatljiv starijima osobama te uspostaviti jedinstveni kontaktni centar za pružanje pomoći starijima oko služenja svim digitalnim uslugama iz područja zdravstvene i socijalne skrbi.

Nakon provedene rasprave sistematizirane su smjernice za podizanje razine uporabe digitalnih tehnologija u svrhu zdravstvene i socijalne skrbi starijih:

- podizanje razine informiranja starijih osoba o mogućnostima digitalnih platformi u zdravstvu i socijalnoj skrbi komunikacijskim kanalima koji su njima dostupni i prihvatljivi (plakati u ustanovama zdravstvene skrbi, promocija na televizijskim i radijskim programima i sl.)
- informatičko opismenjavanje kroz formalne (tečajevi u umirovljeničkim udrugama i pučkim učilištima domovima za starije i nemoćne) i neformalne

aktivnosti (pomoć obitelji, prijenos znanja druženjem s osobama iste dobi, pomoć obitelji i prijatelja...)

- ujednačavanje dostupnosti i kvalitete informatičke infrastrukture starijima u Republici Hrvatskoj, bez obzira na to radi li se o korisnicima iz urbanih ili ruralnih sredina (iziskuje dodatna ulaganja i jačanje aktivnosti organiziranog prijevoza starijih osoba do lokacija s već postojećom potrebnom infrastrukturom i informatičkom tehnologijom)
- ulaganje u razvoj jedinstvene digitalne platforme koja bi bila prilagođena pružanju usluga zdravstvene i socijalne skrbi starijima (ističe se potreba vizualne prilagodbe i jednostavnosti, uz mogućnost telefonskoga kontaktnog centra za pružanje korisničke pomoći)
- dodatno osnaživanje zaposlenih u sustavu zdravstva i socijalne skrbi u području digitalnih vještina radi što učinkovitijeg i stručnijeg pružanja digitalnih usluga osobama starije dobi.

2.4. Preporuke i smjernice primjene asistivnih tehnologija za potporu nezavisnom življenju starijih

Zbog važnosti, brzog razvoja i velikog potencijala asistivnih tehnologija za podizanje kvalitete života starijih osoba ovoj je temi posvećena zasebna fokusna skupina. Razgovorom sa sudionicima identificirane su tri skupine potencijalnih korisnika asistivnih tehnologija: (a) potencijalni korisnici koji nemaju informaciju o postojanju za njih korisnih asistivnih tehnologija, ali bi ih mogli samostalno ili uz pomoć obitelji kupiti; (b) potencijalni korisnici koji si zbog financijskih ograničenja ne mogu priuštiti upotrebu asistivnih tehnologija, bez obzira na razinu znanja i informiranosti o prednostima njihove primjene; (c) ustanove (bolnice, domovi za starije i nemoćne i sl.) koje bi mogle nabaviti uređaje kojima bi se njihovi korisnici služili. Iako su prepreke uporabi asistivnih tehnologija za populaciju 65 + brojne, sudionici ovog istraživanja smatraju da postoje i brojne potencijalne koristi, kao što su: (a) mogućnost dužeg ostanka u vlastitom domu pri čemu bi asistivna tehnologija mogla u potpunosti ili barem djelomično zamijeniti vanjsku uslugu skrbi o starijima (uglavnom se radi o uslugama gerontodomaćica); (b) smanjene potrebe za smještajem u domovima za starije i nemoćne i (c) manji broj posjeta liječnicima, tj. manja potreba izravnog kontakta s liječnicima (što je posebno važno u ruralnim sredinama, izoliranim i udaljenim područjima).

Spomenut je primjer pokusnog projekta koji je pokrenula Udruga gradova, a u okviru kojeg su starije osobe rabile sustav „Silver monitor” koji se sastoji od „pametne narukvice” i pripadajuće mrežne aplikacije za prikupljanje i praćenje zdravstvenih parametara sudionika projekta (Udruga gradova, 2021). Pokusnim projektom bilo je obuhvaćeno 50 ispitanika iz pet gradova Republike Hrvatske. Sustav je mjerio i pri-

kupljao podatke poput krvnog tlaka, otkucaja srca, tjelesne aktivnosti te je pratio lokaciju i vrijeme, a rezultati su pokazali da njegova primjena stvara osjećaj sigurnosti, ostvaruje pozitivan psihološki efekt kod starijih osoba i poboljšava kvalitetu života.

Posebno je potaknuta rasprava o mogućnostima primjene asistivnih robota za starije. Sudionici istraživanja zauzeli su pozitivan stav o prednostima njihove uporabe u kućanstvu (poput pomoći pri češljanju, pranju, gašenju svjetla, uspostavljanju poziva...) te istaknuli pozitivan utjecaj na socijalnu uključenost (važno je da robot smanji osjećaj usamljenosti starijih koji žive sami; nije važna samo pomoć u kućnim poslovima) i jačanje kognitivnih sposobnosti starijih. Istaknuto je kako bi humanoidni izgled asistivnih robota bitno doprinio njihovom prihvaćanju. Stoga bi bilo korisno potaknuti proizvođače da naprave robote koji su prilagođeni okruženju te da izgledaju ljudski ili izgledaju i ponašaju se poput kućnog ljubimca. Pri uvođenju asistivnih robota u širu primjenu trebalo bi slijediti ideju projekta Crvenog križa pod nazivom „Dobrosusjedska pomoć” (Hrvatski Crveni križ, 2022) koji je svojevremeno bio izuzetno dobro prihvaćen, ne samo zbog skrbi i pomoći starijim bolesnim osobama, nego zbog socijalnog aspekta (problem socijalne isključenosti starijih osoba). Starije osobe često se suočavaju s osjećajem usamljenosti i socijalne izolacije. Jedna od prednosti asistivnih robota očituje se u njihovoj mogućnosti u pružanju socijalne interakcije i emocionalne podrške putem glasovnih naredbi, razgovora i zabavnih aktivnosti. Dodatno, mogu biti programirani da čitaju knjige i vijesti ili da pružaju informacije o interesnim područjima starijih osoba.

Predložene su smjernice koje će omogućiti bolje prihvaćanje asistivnih tehnologija u populaciji 65 +:

- podizanje svijesti i razine informiranosti o asistivnim tehnologijama: početi na lokalnoj razini organiziranim oblicima usmene predaje, radionicama i kratkim predavanjima onih koji imaju pozitivna iskustva jer se tako najbolje razvija povjerenje starijih; sustavno inicirati programe za podizanje svijesti o koristi asistivne tehnologije preko tematske mreže Matice umirovljenika Hrvatske
- mijenjanje postojeće percepcije o složenosti uređaja: objasniti starijima da postoje i jednostavni uređaji sa samo nekoliko funkcija za čiju uporabu nije potrebno imati posebno znanje; argumentirati činjenicu da su jednostavniji uređaji istovremeno i jeftiniji, a opet i dovoljno funkcionalni
- promocija asistivnih tehnologija odabranim medijima kojima se stariji često služe i koji na njih imaju veliki utjecaj: televizijski program, radijski programi, brošure/novine koje izdaju udruge umirovljenika (na primjer, Umirovljenički list koji Matica umirovljenika Hrvatske izdaje od 1946. godine); napraviti medijske kampanje na mjestima koje stariji često posjećuju u formi plakata (domovi zdravlja, ordinacije liječnika obiteljske medicine, bolnice, domovi za umirovljenike...)

- pokretanje pokusnih projekata primjene asistivnih tehnologija: pronaći potrebna financijska sredstva na svim razinama (lokalno, na razini županija i nacionalno) i obuhvatiti sve dionike projekata s naglaskom na suradnji s hrvatskim proizvođačima asistivnih tehnologija
- politika Vlade Republike Hrvatske o ulaganju u razvoj novih asistivnih tehnologija: ovaj pristup daje financijsku održivost hrvatskom sektoru informacijske i komunikacijske tehnologije; osigurava isplativost projekata i ulazi u politike ekonomskog i održivog razvoja („srebrna ekonomija” u Republici Hrvatskoj relativno je slabo razvijena); snažna povezanost Matice umirovljenika Hrvatske s podružnicama i članovima osigurava mogućnost testiranja novih tehnologija (uz pretpostavku besplatne uporabe); tehnologije razvijene i testirane pokusnim projektima postaju nadogradive i upotrebljive na svjetskom tržištu.

3. Diskusija i sažetak rezultata istraživanja

Rezultati istraživanja pokazuju da su izazovi upotrebe digitalnih tehnologija u zdravstvenoj i socijalnoj skrbi starijih u Republici Hrvatskoj slični onima u drugim zemljama (van Houwelingen, Ettema, Antonietti i Kort, 2018; Klaver, van de Klundert, van der Broek i Askari, 2021). Iz tog razloga prakse koje su se pokazale najboljima u zemljama sličnima Hrvatskoj mogu biti korisne i hrvatskim institucijama kao način rješavanja postojećih izazova u proučavanom području. Najveću razliku čini niska platežna moć populacije 65 + i nedovoljna dostupnost internetske infrastrukture i digitalnih tehnologija u odnosu na razvijene zemlje Europske unije te je u tom smjeru potrebno pojačati aktivnosti i ulaganja hrvatske vlade.

Dio starijih osoba uporabu digitalnih tehnologija i dalje doživljava negativno ili ih čak i odbija upotrebljavati, a razlog su tomu slaba informiranost, niska razina digitalne pismenosti, nedostatak prethodnog iskustva i neadekvatni izvori podrške. Za rješavanje ovih problema potrebno je snažnije uključivanje institucija lokalne uprave i samouprave, ali isto tako jačanje potpore obitelji i prijatelja.

Uočeni su problemi vezani za socijalnu podršku starijima pri služenju digitalnim tehnologijama. Nemogućnost uporabe i negativna iskustva dovode do osjećaja otuđenosti, javlja se digitalni jaz između različitih socioekonomskih skupina starijih osoba, a dodatno se povećava i generacijski jaz u upotrebljavanju digitalnih tehnologija. Zbog otpora prema porabi složenih, nedovoljno razumljivih digitalnih platformi za zdravstvenu i socijalnu skrb ističe se potreba dizajniranja digitalnih usluga prema potrebama starijih. Kada se radi o digitalnim asistivnim tehnologijama, uz financijske izazove ističu se i rizici povezani s privatnosti i sigurnosti koji značajno smanjuju namjeru njihovog korištenja. Za poticanje pozitivne percepcije prema asistivnim tehnologijama važno je osigurati da one budu jednostavne, intuitivne za upotrebu i

prilagođene potrebama starijih korisnika. Obrazovanje i osvještavanje o prednostima asistivnih tehnologija, razvoj odgovarajuće zakonske regulative te održavanje visokih sigurnosnih i etičkih standarda ključni su čimbenici njihovog prihvaćanja.

Rezultati prikazanih fokusnih skupina mogu poslužiti kao temelj za utvrđivanje smjernica Vladi Republike Hrvatske. Predlaže se ulaganje u razvoj digitalnih tehnologija i digitalnih usluga u zdravstvu i socijalnoj skrbi starijih osoba. Ovaj bi prijedlog mogao postati važan element politike gospodarstva i održivog razvoja te osigurati jačanje „srebrne ekonomije” koja je u Republici Hrvatskoj relativno slabo razvijena.

Literatura

1. Državni zavod za statistiku (2022a). *Konačni rezultati popisa stanovništva*. https://dzs.gov.hr/UserDocsImages/Press%20Corner/Prezentacije/Popis%202021._kona%C4%8Dni%20rezultati.pdf (10. ožujka 2023.)
2. Državni zavod za statistiku (2022b). *Indicators of poverty and social exclusion*. <https://podaci.dzs.hr/media/gnsa2g01/zudp-2022-1-1-indicators-of-poverty-and-social-exclusion-2021.pdf> (10. ožujka 2023.)
3. Fuster, V. D. (2017). Changing Demographics A New Approach to Global Health Care Due to the Aging Population. *Journal of the American College of Cardiology*, 69 (24), 3002–3005. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2017.05.013>
4. Grad Zagreb (2020). *Senior 2030 – Tematska mreža za politiku aktivnog starenja u Hrvatskoj*. <https://www.zagreb.hr/en/senior-2030-tematska-mreza-za-politiku-aktivnog-st/171090> (15. travnja 2023.)
5. Green, J. i Thorogood, N. (2004). *Qualitative methods for health research* (2. izdanje), 198-202. London: Sage Publications.
6. Houwelingen van, C., Roelof, E., Antonietti, M. i Kort, H. (2018). Understanding older people's readiness for receiving telehealth: Mixed-method study. *Journal of medical Internet research*, 20 (4), e8407. <https://doi.org/10.2196/jmir.8407>
7. Hrvatski crveni križ (2022). *Crveni križ Zagreb pruža skrb i potporu bolesnima*. <https://ckzg.hr/2022/02/11/crveni-kriz-zagreb-pruza-skrb-i-potporu-bolesnima/> (15. travnja 2023.)
8. Jedvaj, S., Štambuk, A. i Rusac, S. (2014). Demografsko starenje stanovništva i skrb za starije osobe u Hrvatskoj. *Socijalne teme: Časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti*, 1 (1), 135–154.
9. Johansson-Pajala, R-M. i Gustafsson, Ch. (2022). Significant challenges when introducing care robots in Swedish elder care. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 17 (2), 166–176. <https://doi.org/10.1080/17483107.2020.1773549>
10. Klaver, N. S., van de Klundert, J., van der Broek, J. G. M. i Askari, M. (2021). Relationship between perceived risks of using mHealth applications and the intention to use them among older adults in the Netherlands: cross-sectional study. *JMIR mHealth and uHealth*, 9 (8), e26845. <https://doi.org/10.2196/26845>
11. OECD (2022). *OECD Data*. <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm> (14. svibnja 2023.)

12. Rabiee, F. (2004). Focus-group interview and data analysis. *Proceedings of the nutrition society*, 63 (4), 655–660. <https://doi.org/10.1079/PNS2004399>
13. Skoko, B. i Benković, V. (2009). Znanstvena metoda fokus grupa – mogućnosti i načini primjene. *Politička misao*, 46 (3), 217–236.
14. Svensson, A. i Durst, S. (2020). Implementing digital assistive technology in healthcare: Which work-related knowledge matters? *Ecosystem and Business Transformation: Individual, Organizational and Societal Challenges*, 1–14.
15. Udruga gradova (2021), *SILVER MONITOR – Pametan sustav za praćenje zdravlja i sigurnosti starije populacije*. <https://www.udruga-gradova.hr/silver-monitor-pametan-sustav-za-pracenje-zdravlja-i-sigurnosti-starije-populacije/> (11. travnja 2023.)
16. World Economic Forum. (2021). *Ageing: Looming crisis or booming opportunity?* <https://www.weforum.org/agenda/2021/03/ageing-looming-crisis-or-booming-opportunity/> (14. svibnja 2023.)

Zahvala

Ovo istraživanje provedeno je u sklopu projekta „Senior 2030 – Tematska mreža za politiku aktivnog starenja u Hrvatskoj” financiranog iz Europskog socijalnog fonda.

Digital technologies in health and social care of the elderly: Results of the Senior 2030 project

Abstract

The ageing population and rapid digital advancements underscore the necessity for research of factors influencing the use of digital technologies in health and social care of the elderly. Particularly evident is the need for research focused on examining the role of digital assistive technologies in improving the quality of independent living for the elderly. This paper presents findings from two focus groups conducted as part of the Senior 2030 project – Thematic Network for Active Ageing Policy in Croatia. The aim was to explore the perceptions of the elderly regarding the use of digital technologies and digital health care and social care services, as well as to analyse their suggestions for addressing the identified challenges. Through systematized suggestions of the participants, the research can provide guidelines for the development of governmental measures in this critical area.

Keywords: digital technologies, digital assistive technologies, health care and social care, the elderly population